

Актуальні питання співробітництва Україна-ЄС

Студентська наукова робота

на тему:

**«Актуальні питання комерціалізації об'єктів
інтелектуальної власності в галузі коноплярства в
умовах інтеграції «Україна-ЄС»
(на прикладі Інституту луб'яних культур НААН
України)»**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в галузі коноплярства в умовах євроінтеграції України.....	5
РОЗДІЛ 2. Об'єкти інтелектуальної власності Інституту луб'яних культур Національної академії аграрних наук України та можливість їх комерціалізації на світовому ринку.....	9
РОЗДІЛ 3. Шляхи розв'язання проблем комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні у відповідності з вимогами в ЄС.....	28
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	40

ВСТУП

В умовах формування інформаційного суспільства та розвитку економіки знань найбільшу цінність набувають нематеріальні активи. Досвід передових країн свідчить, що ті підприємства, які володіють об'єктами інтелектуальної власності, мають конкурентні переваги і їх ринкова вартість може в декілька разів перевищувати балансову. Це в повній мірі відноситься і до аграрних підприємств.

Інститут луб'яних культур НААН України на сьогодні є світовим лідером з проблем коноплярства. Розробки вчених інституту користуються попитом на ринку різних країн світу. Найбільшою популярністю, як в Україні, так і за її межами користуються різні сорти конопель, насіння конопель, методичні розробки з проблем селекції та насінництва, колекції сортів конопель, технологічні розробки щодо вирощування конопель та їх первинної переробки. За 88 років існування Інститутом одержано понад 100 охоронних документів (авторські свідоцтва, патенти на винаходи і корисні моделі) у галузях збирання, первинної переробки та селекції луб'яних культур (льону, конопель, кенафу, джуту і канатнику). Патентний фонд Інституту налічує понад 11 тисяч повних описів винаходів і біля 13 тисяч рефератів по селекції, збиранню та первинній переробці луб'яних культур.

Використання інтелектуальної власності в господарській діяльності здійснюється на умовах її комерціалізації. У цьому процесі є обов'язково як мінімум чотири учасники: автор розробок (винаходу, сорту рослин, корисної моделі тощо), стратегічний партнер, менеджер та інвестор.

Механізм комерціалізації — це відтворення руху інтелектуального капіталу з метою отримання продукту. Для менеджера інтелектуальний капітал має два основних компоненти: людський капітал та інтелектуальні ресурси. Людський капітал чи інтелектуальна сила створюють інновації, і те, що можна описати й ідентифікувати, стає інтелектуальними ресурсами.

Об'єктом дослідження є процеси комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності за умов реалізації євроінтеграційних прагнень

України. Об'єктом для поглиблених емпіричних досліджень обрано Інститут луб'яних культур НААН України м. Глухів Сумської області.

Предметом дослідження є відносини, що виникають з питань комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в галузі коноплярства в умовах міжнародного та європейського співробітництва України.

Мета досліджень – обґрунтувати теоретичні, методичні та практичні засади удосконалення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності за умов розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємств та реалізації євроінтеграційних прагнень України.

У зв'язку з метою досліджень нами були поставлені наступні **завдання** наукової роботи:

- узагальнити та поглибити розуміння сутності нематеріальних активів;
- обґрунтувати напрямки вдосконалення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні та на прикладі Інституту луб'яних культур НААН України;
- виявити проблеми та шляхи розв'язання проблем комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні у відповідності з вимогами в ЄС.

Інформаційною базою при виконанні даної наукової роботи виступали Закони України та наукові літературні джерела за обраною тематикою, річні фінансові звіти Інституту, результати власних досліджень.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ГАЛУЗІ КОНОПЛЯРСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку суспільства та активізації міжнародної торгівлі питання, пов'язані із комерціалізацією та використанням результатів інтелектуальної творчої праці людини, стають все більш актуальними. Тому доктрина комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності є однією з найбільш важливих у формуванні ідеології інноваційної моделі розвитку суспільства.

Дослідження сутності, значення та формування нематеріальних активів в останні роки знаходиться в полі зору як українських, так і зарубіжних вчених, серед яких: О.В.Головій, О.В.Киричок, Л.Михайлова, Л.І. Курило, І.К.Шушакова та інші. Втім переважна більшість досліджень присвячується теоретичним основам формування та розвитку нематеріальних активів, а питання комерціалізації результатів інтелектуальної праці, зокрема в умовах співробітництва Україна-ЄС потребують поглиблених досліджень.

Стрімкі глобалізаційні процеси та дорожня карта євроінтеграції України передбачають обов'язкове унормування захисту прав інтелектуальної власності. Цьому присвячена окрема Глава 9 «Інтелектуальна власність» Угоди про асоціацію «Україна-ЄС». Нею чітко виписані зобов'язання сторін, сфери їх дії з тлумаченням понять та стандартів, що стосуються прав інтелектуальної власності; викладено узгоджені сторонами цивільні заходи, процедури та засоби захисту прав інтелектуальної власності [1].

Інтелектуальна власність є винаходом, ідеєю, продуктом чи процесом, які зареєстровані урядом і надають винахіднику (чи автору) ексклюзивні права на використання винаходу протягом певного періоду часу. Уряди використовують декілька методів захисту інтелектуальної власності. Авторські права надаються з метою захисту оригінального авторства. Торговельні марки надають виробникам ексклюзивні права на характерне

ім'я. Метою комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності є отримання прибутку за рахунок їх використання у власному виробництві або шляхом продажу чи передачі прав на їх використання іншим юридичним чи фізичним особам.

Використання об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняних підприємствах можливе декількома способами (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

Спосіб комерціалізації	Характеристика
Використання у власному виробництві	Використання об'єктів інтелектуальної власності вважається найефективнішим способом комерціалізації, оскільки весь прибуток, що генерується об'єктами інтелектуальної власності у процесі виробництва товарів або послуг, залишається на підприємстві
Внесення до статутного капіталу іншого підприємства	Дозволяє брати участь у організаційно – управлінських процесах і отримувати певні прибутки залежно від розміру вкладених прав. Тобто такого роду права становлять собою на сьогодні додаткову ринкову вартість підприємства і може бути формою участі у капіталі інших підприємств, приносячи в результаті реальну вигоду власникові
Інжиніринг	Надання послуг (виконання робіт) із складення технічних завдань, проектних пропозицій, проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології, надання консультації та авторського нагляду під час монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також надання
Технічна допомога	Об'єкт контракту – невідчутний товар – технічні послуги, виконання досліджень, навчання та підготовка кадрів, наявність елементів інжинірингових послуг, підрядних робіт, контрактів на оренду приладів та інструментів
Комерційна концесія	За договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг. Предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних
Лізинг	Дозволяє надавати право користування обладнанням, приладами, верстатами, які виконані на винахідницькому рівні і охороняються відповідним охоронним документом

Джерело: складено авторами за [22]

На разі аграрні підприємства повинні вміло та швидкими темпами пристосовуватись до інтеграційних процесів. Оскільки ринкові відносини розвиваються швидкими темпами, то конкурентоздатність сільськогосподарських підприємств не можливо забезпечити тільки за рахунок матеріальних і фінансових складових. Практика переконливо доводить, що можна ходити по найкращим чорноземам у світі, отримувати за лізинговими угодами найсучаснішу техніку, навіть мати необхідні фінансові ресурси, проте отримати найкращі результати господарювання можна тільки за умови використання інноваційних технологій та накопичених людськими ресурсами знань та навиків, що становлять результати інтелектуальної праці. Саме не усвідомлення чи ігнорування цього положення може звести нанівець намагання ведення ефективного агробізнесу [24]. Тобто, зараз і до новачків бізнесу не є секретом, що досягти максимальних успіхів в діяльності можливо лише за рахунок поєднання матеріальної складової з нематеріальною. Але необхідно враховувати певні недоліки щодо формування та використання нематеріальних активів на сільськогосподарських підприємствах. Нематеріальні активи здатні приносити дохід тільки в тому випадку, якщо вони спрямовані на інтенсифікацію використання інших ресурсів, а також якщо вони правильно оцінені. Просте утримання на балансі підприємства даного виду активу приносить лише витрати. Щоб такого не відбувалося, необхідний повний аналіз бізнесу, визнання реальної ринкової вартості наявних нематеріальних активів з метою продажу або ж передачі в оренду [11]. Запропонована класифікація способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності узагальнює одразу декілька способів, проте остаточний вибір підприємства має ґрунтуватися на проведених маркетингових дослідженнях, які дають змогу розрахувати можливість отримання додаткових економічних вигід від кожного з альтернативних способів комерціалізації.

Що стосується українських сільськогосподарських підприємств, то на їх балансах нематеріальні активи почали з'являтися лише наприкінці 2004 р.,

і вартість їх в середньому складала 2-5% від загальної вартості підприємств. Разом з тим неодноразове спілкування з керівниками сільськогосподарських підприємств засвідчило, що якщо на вітчизняних підприємствах провести оцінку всіх наявних нематеріальних активів та поставити їх на баланс, то вартість їх зросте на 15-20%, а то і більше. Безперечно, що це є далеким від того, що в світі нематеріальні активи досягають 40-90% вартості компаній.

Беззаперечним є те, що найуспішнішими організаціями є такі, які постійно здійснюють інновації на основі впровадження нових технологій, а також використання знань, досвіду та навиків своїх працівників. Можна стверджувати, що цінність компанії все в більшій мірі генеруються активами, які мають нематеріальну форму. Саме люди і знання, якими вони володіють, та їх здатність до інновацій, а також ноу-хау, ліцензійні угоди, організаційна культура та інші нематеріальні активи стають найбільш важливими ресурсами для розвитку організації [16].

РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ІНСТИТУТУ ЛУБ'ЯНИХ КУЛЬТУР НААН УКРАЇНИ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇХ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Коноплі є однією з найстародавніших технічних культур. Вони відомі людству понад п'ять тисяч років тому. Велика популярність та повсемісне поширення конопель викликана надзвичайно цінними унікальними споживчими властивостями продукції та специфічними біологічними особливостями культури [17].

Сфера використання конопель постійно розширюється, розробляються нові технології, які дозволяють підвищити ступінь використання усіх складових компонентів стебла, що створює умови коноплям конкурувати з іншими сільськогосподарськими культурами. Наведена схема сучасного використання конопель, розроблена німецькими та українськими дослідниками, свідчить про багатогранність напрямків використання цієї культури, яка є практично безвідходною (рис. 2.1) [3].

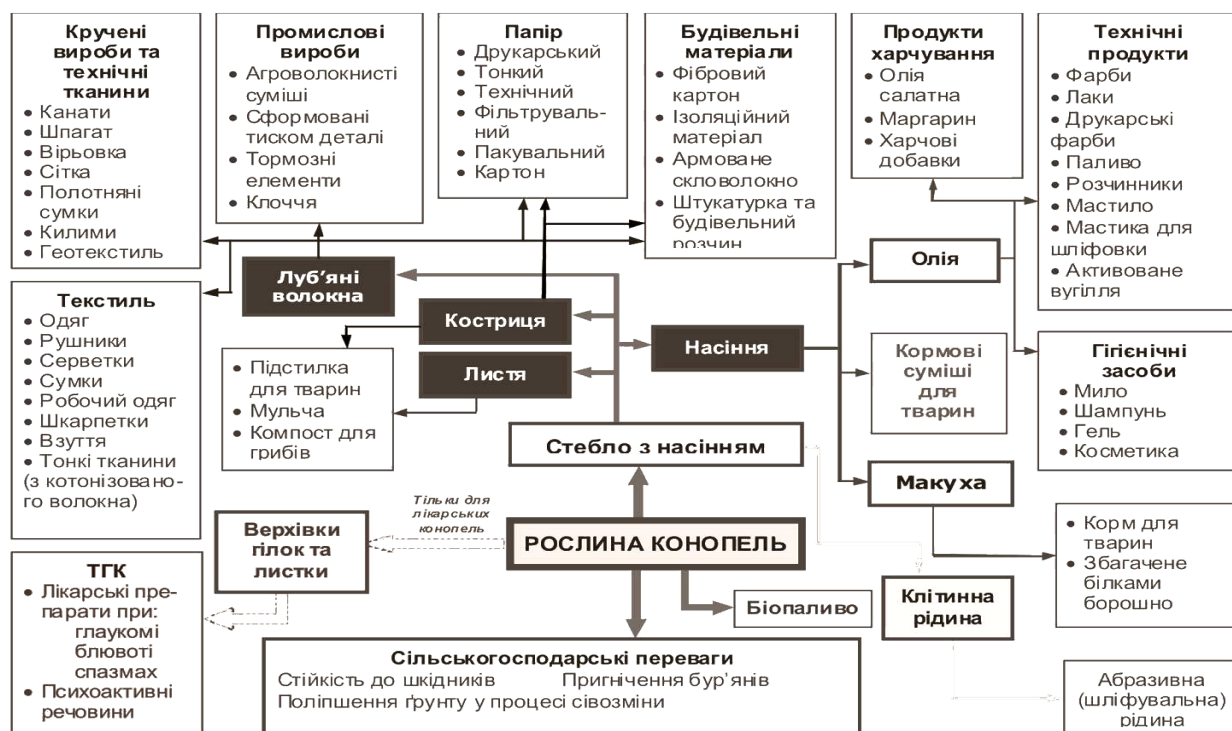

Рис. 2.1 Схема сучасного використання конопель.

Вирощування конопель успішно може замінити частину лісових насаджень для виробництва паперу, який має значно вищі показники щодо міцності та зносостійкості і набагато дешевше традиційного паперу з деревної целюлози. З одного гектара конопель можна отримати шість тон целюлози в рік, а це значно більше, ніж річний приріст одного гектара лісу. Древа ростуть десятиліттями, а урожай конопель можна зібрати всього через 120 днів після посадки. Для вирощування лісу потрібні великі ділянки землі, конопля ж може рости практично скрізь [19].

Конопля біологічно сумісна з усіма вирощуваними культурами, її практично не зачіпають шкідники і хвороби, і їй не потрібні добрива. Впроваджуючи коноплю в сівозміну можна збільшити виробництво кормових культур, поліпшити родючість ґрунту та вносити набагато меншу кількість добрив. Ідеальними рослинами-сусідами для конопель є цукрові буряки, картопля, силосна кукурудза, озимі культури, люпин і конюшина.

Найбільш цінною продукцією конопель є волокно, вміст якого в стеблах сучасних сортів досягає 30–35%. Волокно конопель дуже міцне, повільно піддається гниттю, довго зберігає свої властивості при експлуатації

у морській воді та інших агресивних середовищах, завдяки чому широко використовується для виготовлення різних виробів високої надійності [15].

З довгого волокна конопель виготовляють кручені вироби: морські та річкові канати, вірьовки різних видів та призначення, риболовецькі сітки, основу для килимів та лінолеуму. З нього отримують пряжу, різні види технічних та побутових тканин. З короткого волокна виготовляють неткані тепло- та звукоізоляційні матеріали, різні види шпагатів, сердечники для сталевих канатів, каболку, пакувальний матеріал та інше.

Насіння конопель використовують як посівний матеріал, на кормові цілі для худоби та птиці, як харчовий продукт для людини, для виготовлення приманок для риб. Насіння містить 30–35% олії, яка має унікальні властивості і знаходить застосування в харчовій, кондитерській, фармацевтичній, косметичній та лакофарбовій промисловостях.

У світі також поширюється інший напрямок застосування конопель як волокнистої культури. Зокрема волокно використовують для виготовлення різних композитних матеріалів, які за міцністю, та іншими споживчими властивостями значно перевищують вироби, виготовлені на основі мінеральних волокон. Композитні, неткані матеріали, оббивочні тканини з волокна конопель знаходять широке застосування в атомобіле- та літакобудуванні для тепло- і шумоізоляції, оздоблення салонів, що дозволяє значно зменшити застосування полімерних матеріалів з надзвичайно складною системою їх утилізації [18].

При виробництві волокна або лубу конопель утворюється костриця, яка також знаходить широке застосування. З неї виготовляють брикети, будівельні та ізоляційні плити, будівельні блоки, оздоблювальні плитки, адсорбційні матеріали. Костриця вважається найкращим підстилочним матеріалом для породистих коней та домашніх тварин.

В той же час виробництво натуральних волокон є динамічним сектором економіки розвинених країн світу, про що свідчить той факт, що сучасна автомобілебудівна промисловість Німеччини використовує до 19 тис. тонн

натуральних волокон [20,21]. Незважаючи на існуючу потребу у продукції коноплярства, їх площі в Україні є нестабільними і коливаються (табл..2.1).

Таблиця 2.1

Посівні площі технічних конопель в Україні та Сумській обл., тис. га

Роки	Україна, тис. га	Сумська обл., тис. га
2010	0,78	0,1
2011	0,43	0,1
2012	0,65	0,2
2013	0,86	0,5
2014	0,98	0,7
2015	1,93	0,5
2016	3,47	0,5
2017	2,7	0,37
2018	1,3	0,2
2019	1,5	0,17

Джерело: Складено за даними Інституту луб'яних культур НААН України

Дані таблиці свідчать проте, що посівні площі конопель за останнє десятиріччя по Україні спочатку зростали, досягли максимуму в 2016 році – 3,47 тис. га, а потім знову почали скорочуватися – до 1,5 тис. га. В Сумській області склалася подібна ситуація. В 2019 році було засіяно лише 0,17 тис. га. технічними коноплями, а в 2017 р. – більше ніж вдвічі.

Для виявлення тенденцій та прогнозування посівних площ технічних конопель по Сумській області на перспективу ми застосували поліноміальну функцію, вихідними даними для якої виступали показники табл..2.1. Побудована лінія тренду на рис.2.3. свідчить про спадну динаміку посівних площ технічних конопель по Сумській області, а з 2021 р. - площа під коноплями може зникнути (рис.2.2). Коефіцієнт кореляції становить 0,826, що вказує на тісний зв'язок між показниками та достовірність моделі.

В Україні історично сформувались ареали розміщення конопель, чому сприяли кліматичні умов, мережі коноплезаводів, традиції та досвід населення. Тому посіви конопель розпорошені по Україні (рис.2.3).

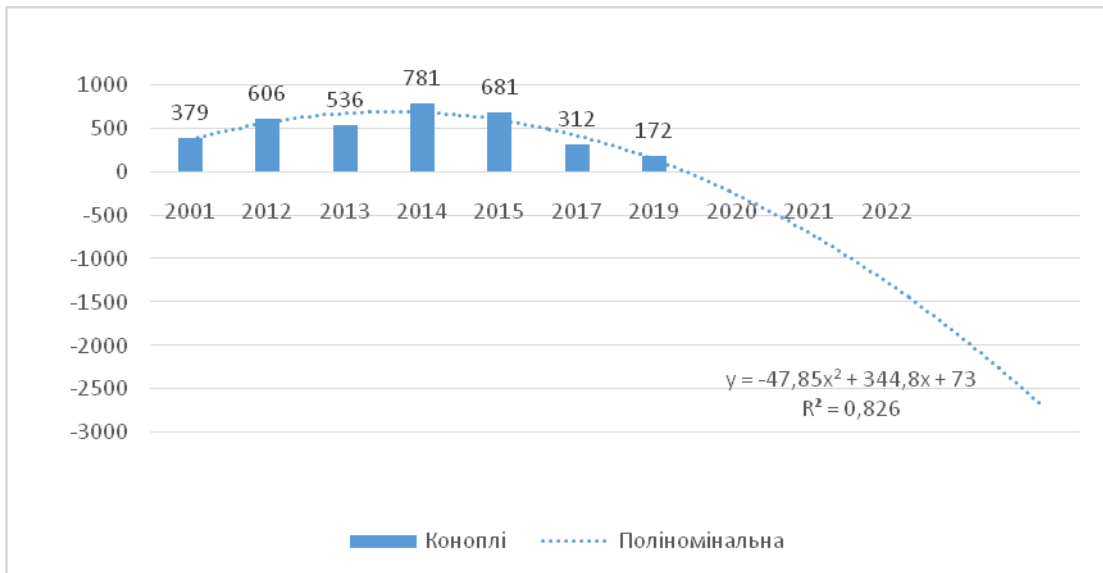

Рис. 2.2 Динаміка посівних площ конопель в усіх категоріях господарств Сумської області, га.

Джерело: Складено за даними Інституту луб'яних культур НААН України

Так, найбільшу площу по вирощуванню конопель займає Рівненська та Житомирська область. В Сумській області площа конопель склала 168 га.

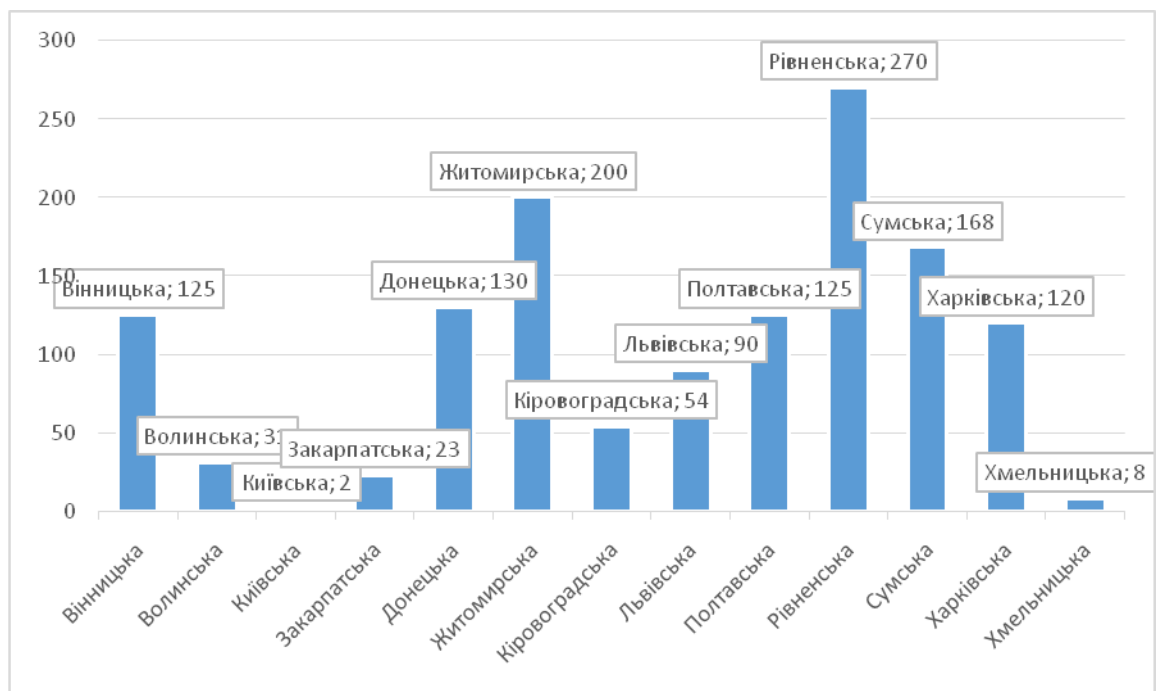

Рис. 2.3 Площі посівів технічних конопель в розрізі областей України за 2018 р., га

Джерело: Складено за даними Інституту луб'яних культур НААН України

Дослідження показали, що побудована лінія тренду свідчить не про зростання, а подальше зниження площ посівів технічних конопель за існуючих умов. Вже в 2019 році в Сумській області цей показник знизився до 172 га.

Загальну динаміку показників виробництва продукції коноплярства В Україні розглянемо далі (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Динаміка показників виробництва продукції коноплярства

Роки	Валовий збір, тис. т		Урожайність, ц/га	
	Волокна	насіння	волокна	Насіння
2010	0,14	0,5	2,5	6,6
2011	0,2	0,3	2,8	7,7
2012	0,2	0,3	3,0	4,9
2013	0,19	0,52	2,2	6,1
2014	0,86	0,65	8,8	6,6
2015	-	0,96	-	4,9
2016	-	2,1	-	6,3

Джерело: Складено за даними Інституту луб'яних культур НААН України

Як свідчать дані таблиці, урожайність волокна технічних конопель зросло до 8,8 ц/га у 2014 р. порівняно з 2010р., а валовий збір за цей період зріс на 0,72 тис. т. Валовий збір насіння у 2016 році зріс в чотири рази порівняно з 2010 р. і склав 2,1 тис. т., а урожайність насіння знизилася на 0,3 ц/га.

Світове виробництво конопель викликано широким використанням природних волокон замість синтетичних та цінними властивостями олії. В даний час коноплі вирощують або використовують в промисловості такі країни як Австралія, Австрія, Бельгія, Бутан, Великобританія, Угорщина, Німеччина, Греція, Данія, Єгипет, Ізраїль, Індія, Італія, Ірландія, Іспанія, Канада, Кіпр, Китай, Корея, Латвія, Литва, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Польща, Португалія, Росія, Румунія, Словенія, Сербія, США,

Таїланд, Туреччина, Україна, Фінляндія, Франція, Чорногорія, Чилі, Швейцарія, Швеція, Естонія, ПАР, Японія.

Найбільшими на континентах конопляними виробниками є Китай, Франція, Канада, Єгипет, Австралія і Чилі (табл. 2.3) Нідерландам для розширення посівів коноплі заважає недостатня кількість посівних земель на території країни. Саме тому голландські компанії масово проводять діяльність, спрямовану на культивування технічної коноплі на території найбільш розвинених країн ЄС, в першу чергу в Румунії. Одним з найбільших виробників конопляного насіння в ЄС та США вже тривалий час є Канада. В цілому країни Азії контролюють близько 70 - 75% загальносвітового ринку. Площі посівів конопель в Євросоюзі за останні 20 років складають близько 15% загальносвітових.

Таблиця 2.3

Посівна площа технічних конопель на волокно у світі, тис. га

Роки	Україна	РФ	Франція	Китай	Чилі	ДР Корея	Румунія	Англія	Нідер- ланди	Всього тис. га
2010	2,03	3,7	0,65	5,11	4,6	20	2,39	1	1	40,48
2011	1,52	3,6	1,02	5,71	4,6	20	2,36	0,9	0,9	40,61
2012	1,55	4,1	0,95	5,28	4,57	20	2,32	1,27	1,27	41,31
2013	1,55	4,1	0,99	6,5	4,5	20	2,28	1,28	1,28	42,48
2014	1,55	4,1	1,03	7,7	4,48	20,57	2,31	1,63	1,63	45,0
2015	1,56	4,1	1,06	7,35	4,5	21,12	2,35	2,04	2,04	46,12
2016	1,56	4,1	1,1	5,23	4,48	21,26	2,35	2,26	2,26	44,6

Джерело: Складено за даними FAOSTAT

Аналіз сучасного становища галузі коноплярства свідчить, що зараз у світі виробляють велику кількість найменувань продукції з конопель, світовий ринок товарів з ненаркотичних конопель складає близько 50 млрд. доларів США в рік, а сучасні технології поглибленої переробки коноплепродукції дозволяють вести господарську діяльність на рівні рентабельності до 800%.

Проаналізувавши інформацію про посівні площі технічних конопель в різних країнах світу за період з 2010 по 2016 роки можна стверджувати, що основними лідерами по вирощуванню даної культури на волокно є Китай, Франція, Корея, Чилі, Румунія, Англія [7].

Дослідження показали, що найбільшу площу технічних конопель на насіння займає Франція. У Франції в секторі насінництва працює більше 1 тис. співробітників, а оборот фінансових коштів перевищує позначку в 500 млн. євро. Лідером французького ринку сьогодні виступає компанія Hauts-de-France, яка є найбільш успішним підприємством не тільки у себе на батьківщині, але і має міжнародний досвід ведення бізнесу [11]. Франція є провідним експортером насіннєвого матеріалу на суму в 1,61 мільярда євро (дані 2016 року) і загальним оборотом в 3,3 мільярда євро.

Таблиця 2.4

Площа технічних конопель на насіння, тис. га

Роки	Україна	РФ	Франція	Китай	Чилі	Румунія	Всього, га
2010	1,1	0,36	7,99	5,1	1,66	0,9	17,11
2011	1,06	0,69	7,18	5,7	1,86	0,9	17,39
2012	1,02	0,14	12	5,28	2,2	0,9	21,54
2013	0,99	0,16	10,91	5,35	2,2	0,89	20,5
2014	0,95	2	10,87	4,28	2,22	0,89	21,21
2015	0,92	1,26	11,78	3,9	2,22	0,89	20,97
2016	0,89	2,33	13,25	3,72	2,22	0,89	23,3

Джерело: Складено за даними FAOSTAT

Цей сектор економіки становить близько 43% торгового балансу всіх сільськогосподарських культур країни. Площа посівів за період, що аналізується, майже подвоїлася і станом на 2016 рік складає 13,3 тис. га. Франція є фаворитом у виробництві конопляного насіння в світі. Обсяг вирощуваного ними насіння становить близько 59% від загальносвітового обсягу. У теперішній час світовими лідерами по виробництву готової продукції з волокна конопель є Франція та Німеччина, а Канада є основним виробником продуктів харчування з насіння конопель. У багатьох країнах світу розроблені заходи щодо енергозбереження, а це у свою чергу

передбачає використання екологічно чистих ізоляційних матеріалів, для виготовлення яких найбільш придатні коноплі.

Головним напрямком селекції конопель є створення високопродуктивних сортів однодомних південно досягаючих і південних конопель зі стабільною ознакою однодомності, відсутністю наркотичних властивостей та їх первинне й елітне насінництво [17].

В інституті розроблено методи селекції та на їх основі створено понад 30 дводомних та однодомних сортів конопель. Селекціонери інституту вперше у світовій практиці вивели високопродуктивні сорти однодомних конопель з відсутністю наркотичних властивостей, впровадження яких дозволило в багатьох країнах зняти заборону з культивування конопель, повернути цінну технічну культуру у світове виробництво.

Міжнародним визнанням досягнень інституту в селекції конопель є занесення українських сортів до Реєстру сортів рослин Європейського Союзу (ЮСО-14 і ЮСО-31) та Канади (Золотоніські 11, Золотоніські 15, ЮСО-14 і ЮСО-31), а також вирощування їх у Росії, країнах Європи, Канаді, Китаї, Австралії. На сьогодні до державного Реєстру сортів рослин України занесені 8 сортів конопель селекції інституту: Глухівські 46, Глухівські 33, ЮСО-14, ЮСО-31, Золотоніські 11, Золотоніські 15, Глера, Миколайчик [3].

В останні роки посилено селекційну роботу в напрямі створення сортів з повною відсутністю каннабіноїдних сполук, що досягається удосконаленням методів оцінки рослин за ознакою вмісту каннабіноїдів і розробкою нових методів відбору рослин зі зниженою наркотичною активністю.

Паралельно зі створенням сортів конопель розроблювались науково-обґрунтовані методи їх прискореного розмноження та збереження господарсько цінних властивостей в процесі виробничого використання.

Інститут є власником Українських національних колекцій льону та конопель, в яких зібрані зразки з унікальними властивостями. Серед них є форми конопель з повною відсутністю каннабіноїдних сполук, урожайністю

стебел більше 15 т/га, вмістом волокна більше 35 % та зразки льону-довгунця стійкі до вилягання, з високою якістю волокна і його вмістом більше 30 %.

Роботу по формуванню колекцій розпочато у 1992 році, одночасно з набуттям Україною незалежності. Основою колекції стали сортозразки світового генофонду льону і конопель, які вивчались і використовувались в селекційних цілях. Значна кількість генетичного матеріалу була передана Устимівською дослідною станцією рослинництва (Україна). Подальше поповнення колекції здійснюється шляхом збору та обміну сортозразками між науковими установами України, Росії та інших держав.

Національна колекція конопель є однією з найбільших у світі і налічує понад 450 сортозразків конопель із 27 країн світу.

За 88 років існування інститутом одержано понад 100 охоронних документів (авторські свідоцтва, патенти на винаходи і корисні моделі) у галузях збирання, первинної переробки та селекції луб'яних культур (льону, конопель, кенафу, джуту і канатнику). Патентний фонд інституту налічує понад 11 тисяч повних описів винаходів і біля 13 тисяч рефератів по селекції, збиранню та первинній переробці луб'яних культур.

Важливим напрямком науково-виробничої діяльності інституту є первинне та елітне насінництво нових сортів сільськогосподарських культур. Робота у даному напрямку направлена на вивчення та впровадження у виробництво нових високопродуктивних сортів, збереження на початковому рівні всіх кількісних та якісних їх показників.

Щорічно на базі інституту проводяться семінари, наради, консультації для спеціалістів та працівників сільського господарства.

Найбільшою популярністю, як в Україні, так і за її межами користуються сорти конопель, сорти та насіння конопель, методичні розробки з проблем селекції та насінництва, колекції сортів конопель, технологічні розробки, щодо вирощування конопель та їх первинної переробки[2].

В Україні усі площі посівів конопель засіваються сортами і насінням, які створені в інституті. Співпраця з Російською Федерацією та Китайською Народною Республікою заключається в реалізації насінневого матеріалу, сорту ЮСО – 31 сільськогосподарським підприємством, обмін генетичним матеріалом з науковими установами, популяризації досвіду вирощування конопель та первинної їх переробки [7].

З метою вивчення реального стану справ з використанням об'єктів права інтелектуальної власності в Інституті луб'яних культур НААН України проаналізовано розробки, на які отримано патенти на винаходи (корисні моделі) та свідоцтва на сорти рослин за період з 2007 по 2018 рік.

Інноваційна активність Інституту є індикатором конкурентоспроможності вітчизняної галузі коноплярства. Якщо ця активність в умовах розвитку НТП буде знижуватися, галузь коноплярства втрачатиме свої позиції.

Розвиток інноваційної діяльності в галузі коноплярства України - важливий напрям з наросування конкурентних переваг. Як відомо, ця галузь в економічно розвинутих країнах світу поступово перетворюється в наукомісткі, що робить в перспективі конкуренцію з нею, без подальших змін у вітчизняних галузях, практично неможливою. Слід визнати, що галузь коноплярства в Україні, порівняно з розвинутими країнами, програє за головними показниками ефективності виробництва: продуктивності праці, техніко-технологічній забезпеченості, енергомісткості, врожайності.

Кількість і якість об'єктів права інтелектуальної власності, що створюються в установі, є одним з показників наявності об'єктів інтелектуальної власності та інноваційної активності (Додаток 1, табл.1 і табл.. 2.). На нашу думку, одними з головних критеріїв, за якими необхідно оцінювати їх якість, є стан їх використання й реальний ефект, що отримано від використання [23].

Право власності на винахід (сорт) належить до такого елементу ресурсного потенціалу підприємства, як нематеріальні ресурси.

Нематеріальні ресурси – об’єкти промислової і інтелектуальної власності, які здатні приносити користь на протязі тривалого часу. Наприклад, це може бути - гудвіл, ноу-хау, база знань, база даних, патент, винахід, ліцензія тощо.

Використовуючи Форму № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», таблицю 1 «Нематеріальні активи», дослідимо динаміку вартості нематеріальних активів Інституту луб’яних культур [8].

Таблиця 2.5

Нематеріальні активи Інституту в динаміці

Елемент	Роки			2018 від 2016, %
	2016	2017	2018	
Інші нематеріальні активи (залишок на кінець року), тис. грн.	307,0	288,75	300,0	97,7

Вартість інших нематеріальних активів на кінець року на протязі останніх трьох досліджуваних періодів 2016 та 2018 роки, залишалась відносно стабільною і становила близько 300 тис грн.

До нематеріальних ресурсів, якими володіє Інститут, належать права на винаходи (сорт конопель). Вони реалізуються як на території України, так і за її межі і результат їх реалізації Інститут отримує у формі роялті [4].

Але для того, щоб у Інституті була можливість наглядно демонструвати свої досягнення та щоб її діяльність змогли оцінити виробничники, необхідно створювати об’єкти права інтелектуальної власності, які дійсно використовуються на практиці й дають реальний ефект. Шляхи збільшення кількості частки таких об’єктів, що використовуються, наступні. Для фінансування розпочатих робіт варто можливо залучити інвестиції виробничників, які були б реально зацікавлені у впровадженні розробок Інституту на своїх підприємствах. Але в цьому випадку потрібно буде довести останнім доцільність вкладання коштів.

Необхідно встановити й реально виплачувати авторам винагороди за об’єкти права інтелектуальної власності, що дійсно використовуються на практиці й дають реальний ефект. Розмір цих винагород повинен бути суттєвим й залежати від отриманого ефекту.

Слід зазначити, що, починаючи з 2011 року в установі, з метою заощадження коштів, було впроваджено практику припинення сплати зборів за підтримання чинності майнових прав на патенти починаючи з другого року. Негативним наслідком цієї практики є те, що, патенти Інституту луб'яних культур, можуть безоплатно використовуватись будь-ким.

Для досягнення кращих результатів на зовнішньому ринку необхідно нарощувати обсяги сільськогосподарського виробництва, відмовлятися від застарілих технологій і освоювати нові, вживати заходів щодо зниження собівартості конкурентоспроможної продукції та підвищення рівня рентабельності. Досягти поставленої мети можна взявши за основу інноваційний шлях розвитку, який вважається наразі найефективнішим [7].

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ВІДПОВІДНОСТІ З ВИМОГАМИ В ЄС

У 2014 році Європейський союз та Україна підписали Угоду про Асоціацію (УА), що являє собою новий етап у розвитку європейсько-українських договірних відносин, маючи на меті політичну асоціацію та економічну інтеграцію. Після підписання політичної частини Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною на саміті Україна – ЄС 21 березня 2014 року обидві сторони підписали економічну частину угоди 27 червня 2014 року.

2018 рік став визначальним для європейської інтеграції України. Україна зробила важливий крок до конституційного закріплення стратегічних цілей членства у Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі. 2018 рік важливий і тому, що став першим роком повноцінної реалізації Угоди про асоціацію, яка вступила в силу 1 вересня 2017 року. Вже сьогодні результати виконання Угоди про асоціацію є відчутними, а вигоди – помітними. У країни ЄС йде 42% всього експорту, що у 2018 році склало майже 20,2 млрд доларів США і є на 2 млрд більше, ніж у попередньому році. Близько 15 тисяч українських підприємств

експортують свої товари до країн ЄС. Європейська інтеграція відкриває не лише можливості для експорту до ЄС, але й збільшує доступ до ринків третіх країн.

Стрімкі глобалізаційні процеси та дорожня карта євроінтеграції України передбачають обов'язкове унормування захисту прав інтелектуальної власності. Положення Глави 9 «Інтелектуальна власність» доповнює та уточнює права та зобов'язання країн згідно з Угодою СОТ про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) [1]. Водночас глава покликана сприяти виробництву та комерціалізації новітніх та творчих продуктів, а також досягти належного та адекватного рівня захисту прав інтелектуальної власності. Відповідні положення охоплюють захист авторських та суміжних прав, торгових марок, дизайнів, фірмових найменувань, патентів, зокрема винаходів у галузі біотехнологій, промислових зразків, даних медичних препаратів, даних продуктів захисту рослин, даних топограм, охорону конфіденційної інформації та захист від недобросовісної конкуренції, географічних зазначень, генетичних ресурсів, традиційних знань та фольклору.

Крім того, глава включає положення щодо:

- передачі технологій, встановлення режиму вичерпання прав інтелектуальної власності;
- стандартів та вимог, що стосуються прав інтелектуальної власності;
- захисту прав інтелектуальної власності, зокрема цивільні заходи, процедури та засоби захисту, відповідальність постачальників посередницьких послуг, заходи захисту на кордоні, щодо правил поведінки, спрямованих на сприяння захисту прав інтелектуальної власності;
- співробітництва Сторін у сфері прав інтелектуальної власності;
- функціонування Підкомітету з питань географічних зазначень.

Згідно з інформацією Міжнародного альянсу інтелектуальної власності, Україна за 2016 рік посіла перше місце в рейтингу країн, які найчастіше порушують права інтелектуальної власності [5]. Проте, вже третій рік як

Україна виходить з цього піке, та поступово позбавляється своєї сумнівної першості. 22 липня 2018 року набув чинності Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» (Директива Європейського Парламенту та Ради 2014/26/ЄС про колективне управління авторським та суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори з метою онлайн використання на внутрішньому ринку).

Якщо раніше у законодавстві, а саме у Законі України «Про авторське право та суміжні права» були лише декілька статей, то на сьогодні, замість них, вже є профільний закон (рис.3.1), якій встановлює порядок і особливості здійснення контролю у сфері авторського права, регламентує реєстрацію та акредитацію організацій колективного управління, встановлює порядок збору та розподілу доходів від авторських прав та багато іншого (рис.3.1.).

Рис. 3.1 Структура Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав»

Джерело: сформовано авторами

Проте, деякі питання на сьогодні є досить дискусійними, зокрема, щодо реєстрації та акредитації організацій колективного управління, порядок розширеного та обов'язкового управління правами, тарифи та розмір відрахувань [5].

Даний закон неодмінно покращить якість бізнес-клімату в нашій країні, а також позитивно позначиться на її міжнародному іміджі, адже розбудова ефективної системи захисту авторських і суміжних прав на сьогодні є одним із найбільших суттєвих зобов'язань України перед ЄС.

Постанова КМУ від 31.10.2018 № 912 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі України» вводить в практичну площину реалізацію положень багатьох законів, спрямованих на захист інтелектуальної власності.

Зокрема, запроваджуються чіткі, прозорі та прогнозовані умови здійснення перевірок суб'єктів господарювання у сфері інтелектуальної власності; окреслюється коло суб'єктів господарювання, які відносяться до високого, середнього та незначного ступенів ризику, підвищується ефективність здійснення заходів державного нагляду (контролю). У частині інституційного забезпечення системи правової охорони інтелектуальної власності в травні 2018 року утворено державну організацію «Національний офіс інтелектуальної власності». Передбачається, що Національний офіс забезпечить створення автоматизованої системи збору та розподілу винагороди авторам.

З метою виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції щодо охорони прав на географічні зазначення, ВРУ прийняла в першому читанні проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень» (реєстр. № 6023). Законопроект має на меті імплементацію положення статей

204-207 Угоди про асоціацію, Додатка XXII-B, а також Регламенту (ЄС) № 1151/2012 Європейського Парламенту та Ради від 21 листопада 2012 року про якість сільськогосподарських продуктів та продуктів харчування [10].

У 2019 році ведеться розробка законопроектів щодо вдосконалення правової охорони інтелектуальної (промислової) власності, винаходів, корисних моделей та торговельних марок. Також в процесі прийняття проекту Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав» від 01.02.2018 № 7539 (*імплементації права ЄС у сфері захисту авторських та суміжних прав*) [13]. Згідно проекту даного закону незаконне використання об'єкта права інтелектуальної тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією обладнання і матеріальних носіїв, які використовувались для вчинення таких дій, незаконно відтворених примірників та обладнання і матеріалів, які призначені для їх відтворення. Даний проект 07 лютого 2019 року повернуто на доопрацювання ініціатору внесення [13].

12 листопада 2019 року Президент України підписав законопроект № 1230 «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України». Законопроект був розроблений на виконання зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом в частині імплементації Регламенту ЄС № 608/2013 [14].

Даний законопроект дасть змогу прискорити митне оформлення оригінальних товарів та зосередитися на протидії переміщенню товарів, які порушують права інтелектуальної власності, у тому числі боротьбі з контрафактними та піратськими товарами (табл. 3.1, 3.2).

Наближення митного законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності до стандартів та практики ЄС сприятиме розвитку міжнародної торгівлі та інвестиційної привабливості України [15].

Таблиця № 3.1

**Нормативно-правові акти для врегулювання питань комерціалізації
об'єктів інтелектуальної власності у відповідності до вимог ЄС**

Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України»	
Постанови КМУ	Питання для врегулювання: визнання Постанови КМУ від 21.05.2012 №432 «про затвердження переліку підстав для призупинення митного оформлення товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності» такою, що втратила чинність
Накази МФУ	Питання для врегулювання: - порядок застосування заходів щодо сприяння захисту права інтелектуальної власності та взаємодії органів доходів і зборів з правовласниками, декларантами та іншими зацікавленими особами; - порядок взаємодії підрозділів митниці при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності
Наказ	
Наказ	Питання для врегулювання: -новий Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів ПІВ та ведення такого реєстру; -нові форми заяв до митного реєстру, можливість їх подання в електронній формі; -новий порядок розгляду та прийняття рішень, внесення інформації до митного реєстру
Накази ДМСУ	
Наказ	Питання для врегулювання: затвердження Методичних рекомендацій щодо роботи посадових осіб митниць з налізу, виявлення та оцінки ризиків з питань контролю дотримання законодавства з питань захисту прав інтелектуальної власності
Наказ	Питання для врегулювання: Запровадження нової системи оцінки ефективності роботи митниць та критеріїв досягнення KPI

За підсумками 2018 року загальний прогрес виконання Україною зобов'язань у сфері інтелектуальної власності становить 22%, що формує вагоме підґрунтя для завершення виконання взятих Україною зобов'язань у передбаченій Угодою «Україна-ЄС» термін до 2023 року.

Розроблені концептуальні засади реалізації процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на підприємствах галузі коноплярства, у першу чергу, повинні стимулюватися із боку держави.

Таблиця 3.2

Нова система захисту прав інтелектуальної власності на митниці

ЗУ №202 – IX від 17.10.2019	Прийняття підзаконних актів	Імплементація Регламенту ЄС № 608/2013
		Імплементація Регламенту ЄС № 1352/2013
		Вдосконалення порядку реєстрації об'єктів ПІВ та ведення Митного реєстру
		Встановлення порядку застосування заходів сприяння захисту ПІВ
Створення нового Митного реєстру ПІВ	Тестування нового Митного реєстру	Новий IT-tool для подання в електронній формі заяв щодо внесення об'єктів ПІВ до Митного реєстру
		Новий Митний реєстр має бути зручним у використанні та забезпечувати on-line взаємодію та обмін інформацією між митницею та правовласниками
Нова звітність та KPI для митниць	Створення центру оперативної експертизи	Система звітності та оцінки ефективності роботи митниць на основі практики ЄС
		Система заохочень митників за результатами досягнення KPI
		Створення центру оперативної експертизи, який забезпечуватиме оперативний зв'язок з митницями та правовласниками та надаватиме експертну допомогу

Так, досвід зарубіжних країн з держаного регулювання та стимулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності наведено нижче (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Зарубіжний досвід державного регулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

Заходи	Інструменти	Країни, у яких реалізується
Організаційне забезпечення		
Державне стимулювання діяльності НДІ, вчених	Розвиток системи кластерних наукових об'єднань, системи технопарків	ЄС
Інтеграція державної науково-технічної	Створення і розвиток нових холдингових компаній	Німеччина

політики з державною промисловою політикою	Державна підтримка обміну персоналом, розвиток державно приватного партнерства	Австралія Німеччина
Фінансове забезпечення		
Удосконалення державної фінансової підтримки НДДКР	Державне кредитування, державні гарантії на отримання банківських кредитів, податкові пільги, прискорена амортизація, експортно-імпортні квоти на підтримку національного наукомісткого продукту та інше	США, Італія, Бельгія, Англія, Швеція, Канада
Державне стимулювання приватних інвестицій	Створення патентних та венчурних компаній	Швеція, США
Державна підтримка національних виробників інновацій	Державна підтримка програми розвитку національних брендів, державна підтримка малого та середнього бізнесу	США, ЄС
Нормативно-правове забезпечення		
Стимулювання вчених у трансферті інновацій	Законодавче закріплення права володіння акціями в утворюваних компаніях за умови збереження	Німеччина. Італія, Франція

	с т а т у с у в ч е н о г о в д е р ж а в н о м у Н Д І н е м е н ш е 6 р о к і в	
	З а к о н о д а в ч е з а к р і п л е н н я п р а в а в ч е н и х д е р ж а в н и х Н Д І з а й м а т и с я п і д п р и є м н и ц т в о м	Ф р а н ц і я
	З в і л ь н е н н я в і д о п о д а т к у в а н н я н а д х о д ж е н ь р о я л т і	І р л а н д і я

Джерело: [22, 23].

Зауважимо, що кожна країна має свої особливості у побудові законодавчого регулювання процесу комерціалізації інтелектуальної власності, до заходів, що доцільно впровадити на вітчизняному правовому полі щодо законодавчого забезпечення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, відносимо:

- розробка механізму чіткого механізму нормативно-правового регулювання;
- синергія виробничого та науково-дослідного процесу;
- створення інфраструктури впровадження результатів науково-дослідної діяльності;
- розробка механізму експертної оцінки комерційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження дають підстави стверджувати, що наявність об'єктів інтелектуальної власності є важливим чинником для ефективного функціонування суб'єктів господарювання. Саме володіння ними дає можливість отримувати додатковий дохід, підвищувати вартість підприємства та його інвестиційну привабливість.

Особливої гостроти набуває проблема комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в умовах інтеграції України в ЄС. Враховуючи те, що близько 50% валютних надходжень до бюджету країни забезпечує експорт аграрної продукції та продовольства, питання співробітництва України та Європейського Союзу в площі врегулювання питань гармонізації європейських стандартів, в тому числі, і з питань комерціалізації та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, є дуже нагальними.

Дослідження показали, що в останні роки в світі відбувається певна «конопляна лихоманка». Україна завжди була важливим гравцем на світовому ринку продукції коноплярства. І на разі єдиний в Україні (а також на теренах країн СРСР) Інститут луб'яних культур НААН, що знаходиться на Сумщині в місті Глухові, має у своєму асортименті наукову продукцію, яка є конкурентоспроможною та досить популярною серед багатьох країн світу.

Міжнародним визнанням досягнень інституту в селекції конопель є занесення українських сортів до Реєстру сортів рослин Європейського Союзу (ЮСО-14 і ЮСО-31) та Канади (Золотоніські 11, Золотоніські 15, ЮСО-14 і ЮСО-31), а також вирощування їх у Росії, країнах Європи, Канаді, Китаї, Австралії. Насіння цих конопель становить результат інтелектуальної праці науковців, а при продажі (в т.ч. експорті) є предметом комерціалізації.

Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати національне законодавство з питань захисту прав інтелектуальної власності до вимог Європейського Союзу, яке, відповідно до Угоди, має завершитися до 2023 р. Врегулювання питань порядку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності при торгівлі продукцією коноплярства є необхідною умовою для

євроінтеграції України, а також виступає потужним інструментом отримання додаткового доходу вітчизняними суб'єктами ЗЕД при експорті насіння унікальних, зокрема, безнаркотичних конопель, у вигляді роялті.

Виходячи з ґрунтового аналізу стану коноплярської галузі, враховуючи досвід країн з розвинутою ринковою економікою, а також вітчизняний досвід минулих років, зазначимо, що для оптимістичного погляду в майбутнє є всі підстави, зумовлені тим, що Україна має задовільні потенційні можливості для стабілізації стану й прискореного розвитку коноплярства:

- природно-кліматичні умови вирощування конопель;
- наявність головної науково-дослідної установи – Інституту луб'яних культур;
- Інститутом луб'яних культур створені високопродуктивні сорти однодомних конопель практично з відсутністю наркотичних речовин; з високим вмістом волокна, поліпшеними його технологічними властивостями, які занесені до державного Реєстру України і зареєстровані в країнах Європейської Співдружності та Канади;
- Інститутом луб'яних культур розроблені та взято напрям на впровадження ресурсозберігаючих технологій вирощування і збирання конопель, що дозволяє скоротити енергетичні затрати;
- коноплі на сучасному етапі розвитку переробної промисловості як практично безвідходна культура в умовах різкого скорочення запасів невідновлюваної енергії та виникнення загрози екологічної катастрофи стають інвестиційно привабливою культурою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михайлова Л.І., Киричок О.В. Об'єкти інтелектуальної власності підприємств в умовах глобалізації та євроінтеграції України. Глобальні принципи фінансового, облікового та аналітичного забезпечення аграрного сектора економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ.конф., 8-9 листопада 2018 р. Вип.1/Харк. нац.аграр. ун-т. – Харків: ХНАУ, 2018. – 458 с..С.364-367.
2. Вачевський М. В., Кремень В.Г. та інші. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності: Підручник / За ред. проф. М. В. Вачевського // . — К.: ВД Професіонал, 2005. — 448 с.
3. Голобородько П.А., Кабанець В.М., Мохер Ю.В.. Коноплі / П.А. Голобородько, В.М. Кабанець, Ю.В. Мохер // . – Суми : Видавничий будинок “Еллада”, 2011. – 246 с.
4. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ І.І.Дахно. //-К.: Либідь, 2003. -200 с.
5. Анатолій Грабовський нове ефективне управління майновими правами та судова практика в сфері авторського права. // [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://www.golaw.ua/uk/article/nove-efektivne>.
6. Тищенко Катерина. Створено Національний офіс інтелектуальної власності. . // [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://jurblog.com.ua/2018/06/stvoreno-natsionalniy-ofis-intelektualnoyi-vlasnosti/>
7. Іващенко В.Б. Інноваційні напрямки в селекції, генетиці, технології вирощування, збирання, переробка і стандартизації технічних культур. / В.Б. Іващенко // Матеріали НТК молодих вчених / УААН ІЛК – Суми: “СОД”, 2009. – С. 28.
8. Кабанець В.М. Сучасний стан галузей льонарства й коноплярства України. / В.М.Кабанець // Матеріали МНПК.: «Проблеми і перспективи розвитку галузей льонарства й коноплярства України.» (Глухів, 10-12 лютого 2009 р.) / М-во аграр.політики та продовольства, НААНУ [та ін.].- Суми: ТОВ “ТД Папірус”, 2011.- С. 10-15.

9. Курило Л. І. Інтелектуальний та людський капітал як детермінанти інноваційного розвитку економіки: інституціональний аспект / Л. І. Курило // Інноваційна економіка. – 2011. - № 3. – С.51.

10. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та європейським Союзом. 2018. // [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/>.

11. Підпригора О., Реалізація захисту прав інтелектуальної власності в Україні. / О. Підпригора // Інтелектуальна власність – 2003, - № 8.- С.34.

12. Потехіна В.О. Інтелектуальна власність / В.О. Потехіна // Навч.пос. - К.: ЦУЛ, 2008 - 414с.

13. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав. 2018. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/>

14. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України. 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/>

15. Сенченко Г.І. Довідник по технічним культурам. / Г.І. Сенченко // Київ, “Урожай” 1989.- С. 49-53, С. 155-156.

16. Зміни до Митного кодексу: права інтелектуальної власності при переміщенні через митний кордон України будуть під захистом. 2019. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100015216>.

18. Томенко П.С. Технічні культури: нові дослідження та перспективи розвитку галузей / П.С. Томенко // Мат. наук.-техн. конф. молодих вчених. – Суми: “Нота бене”, 2008. - С. 122.

19. Коренівська Л.В. Стан та перспективи виробництва продукції коноплярства в Україні. Національний менеджмент в умовах інтеграційних та глобалізаційних та глобалізаційних викликів: монографія / за наук. ред. Д.е.н., проф. Л.І.Михайлової. Суми: ФОП Литовченко Є.Б., 2019. С. 72-84.

20. Kozłowski R. Inventory of natural fibers and their potential in diversified applications / R. Kozłowski, M. Mackiewicz-Talarczyk // Euroflax.- 2009.-№1.-Р.10-16.

21. Головій О.В. Аналіз використання об'єктів права інтелектуальної власності в Інституту луб'яних культур НААН України. / Луб'яні та технічні культури: (зб. наук. праць). – Вип. 4(9). – Суми: Видавничий будинок «Еллада», 2015. – 184 с.

22. Шушакова І.К. Особливості комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняних підприємствах. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/56922/53711>

23. Прохоров А.Н. Зарубежный опыт построения процесса коммерциализации интеллектуальной собственности / А.Н. Прохоров // Вестник Тюменского гос. ун-та. – 2011. - №11. – С. 66-70; Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/plans_reports.html

24. Михайлова Л.І. Людський капітал: формування та розвиток в сільських регіонах. - К.: Центр учбової літератури. – 2008. -388с.

Додаток А

Таблиця 1

Перелік патентів на винахід (корисну модель) в Інституті Луб'яних культур
НААН України за період з 2007 по 2018 рр.

№	Назва патенту на винахід (корисну модель)	Дата набуття права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель)
2007 рік		
1	Патент на корисну модель № 21337 «Спосіб виявлення маркованих морфологічних ознак сортів конопель для їх ідентифікації»	15.03.2007
2	Патент на винахід № 73334 «Прилад для визначення гнучкості волокна луб'яних культур»	15.03.2007
3	Патент на корисну модель № 23782 «Спосіб тестування сортів однодомних конопель на стабільність ознаки однодомності»	11.06.2007
4	Патент на корисну модель № 28735 «Секція коноплезбиральної машини»	25.12.2007
2008 рік		
5	Патент на корисну модель № 30369 «Спосіб виділення довгого волокна зі стебел луб'яних культур»	25.02.2008
6	Патент на корисну модель № 32348 «Пристрій для штапелювання лубоволокнистого матеріалу»	12.05.2008
7	Патент на винахід № 83772 «Пристрій для визначення лінійної щільності волокнистого матеріалу»	11.08.2008
8	Патент на корисну модель № 37316 «Спосіб одержання однотипного волокна лубоволокнистих культур»	25.11.2008
2009 рік		
9	Патент на корисну модель № 42020 «Пристрій для визначення відокремлюваності лляної трести»	25.06.2009
10	Патент на корисну модель № 41992 «Спосіб формування шару трести в процесі живлення м'яльно тіпального агрегату»	25.06.2009
11	Патент на винахід № 88240 «Спосіб одержання однотипного волокна лубоволокнистих культур»	25.09.2009
2010 рік		
12	Патент на корисну модель № 47810 «Спосіб створення гібридного селекційного матеріалу однодомних конопель»	25.02.2010
13	Патент на корисну модель № 47837 «Спосіб збирання стебел конопель після збирання насіння зернозбиральним комбайном»	25.02.2010

14	Патент на корисну модель № 48977 «Спосіб збирання та збагачення конопляної трести»	12.04.2010
15	Патент на корисну модель № 49684 «Спосіб виділення довгого волокна зі стебел луб'яних культур»	11.05.2010
2011 рік		
16	Патент на винахід № 93740 «Спосіб оцінки індивідуальних рослин сортів однодомних конопель за вмістом волокна до початку цвітіння»	10.03.2011
17	Патент на корисну модель № 58355 «Спосіб селекції сортів однодомних конопель на скоро стиглість»	11.04.2011
2012 рік		
18	Патент на корисну модель № 68195 «Агрегат для переробки стебел луб'яних культур»	26.03.2012
19	Патент на корисну модель № 68279 «Спосіб оцінки нового гібридного матеріалу конопель при селекції на збільшення насінневої продуктивності»	26.03.2012
20	Патент на корисну модель № 68628 «Спосіб збирання стебел конопель»	10.04.2012
21	Патент на корисну модель № 82461 «Пристрій для прочісування шару стебел луб'яних культур»	12.08.2012
2013 рік		
22	Патент на корисну модель № 84344 «Спосіб визначення діаметра стебел»	25.10.2013
23	Патент на корисну модель № 84865 «Пристрій для визначення вмісту олії в насініні конопель»	11.11.2013
24	Патент на корисну модель № 84875 «Агрегат для виділення довгого волокна зі стебел луб'яних культур»	11.11.2013
2015 рік		
25	Патент на корисну модель № 97786 «Ріжучий апарат жатки для конопель»	10.04.2015
26	Патент на корисну модель № 98945 «Пристрій для досліджування процесу зрізування стебел конопель»	12.05.2015
27	Патент на корисну модель № 98852 «Пристрій для вентиляування вороху конопель»	12.05.2015
28	Патент на корисну модель № 99022 «Прилад для визначення кутової орієнтації стебел луб'яних культур у стрічці»	12.05.2015
2017 рік		
29	Патент на корисну модель №117772 «Спосіб отримання трести конопель весняного приготування з паралельним розташуванням стебел»	10.07.2017
30	Патент на корисну модель №118685 «Прилад для вимірювання діаметра стебел рослин льону-довгунця та конопель»	28.08.2017
31	Патент на корисну модель № 118686 «Спосіб отримання трести конопель осіннього приготування з паралельним розташуванням стебел»	28.08.2017

32	Патент на корисну модель № 120489 «Спосіб розмноження рослин конопель з насіння з низькою схожістю та життєздатністю»	10.11.2017
33	Патент на корисну модель № 121379 «Пристрій для збагачення шару трести конопель та подрібнення костриці»	11.12.2017
2018 рік		
34	Патент на корисну модель № 122649 «Пристрій для обрушування насіння конопель»	25.01.2018
35	Патент на корисну модель № 123719 «Пристрій для формування стрічки зі стебел трести конопель»	12.03.2018
36	Патент на корисну модель № 132944 Спосіб одержання калусної тканини однодомних ненаркотичних конопель посівних (<i>Cannabis sativa</i> L.) середньоросійського еколого-географічного типу в культурі in vitro	25.03.2019

Джерело: Сформовано за даними Інституту луб'яних культур НААН України

Таблиця № 2.

Сорти конопель, що були створені за цей період в Інституті луб'яних культур НААН України

№ з/п	Назва сорту	Рік реєстрації
1	Гляна	2007
2	Зоряна	2007
3	Вікторія	2011
4	Ніка	2012
5	Глесія	2016
6	Глухівські 51	2018
7	Миколайчик	2019
8	Глухівські 85	2019
9	Артеміда	Знаходиться у Державному сортівипробуванні

Джерело: Сформовано за даними Інституту луб'яних культур НААН України

АНОТАЦІЯ

Наукова робота за шифром «КОНОПЛІ -ЄС» на тему: **«Актуальні питання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в галузі коноплярства в умовах інтеграції «Україна-ЄС».**

Актуальність наукової роботи. В умовах сучасної світової економіки виробництво продукції коноплярства набирає все більшого масштабу. Насіння конопель становить результат інтелектуальної праці науковців, а при продажі (в т.ч. експорті) є предметом комерціалізації.

Україна взяла на себе зобов'язання гармонізувати національне законодавство з питань захисту прав інтелектуальної власності до вимог Європейського Союзу, яке, відповідно до Угоди про асоціацію України до ЄС, має завершитися до 2023 р. Врегулювання питань порядку комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності при торгівлі продукцією коноплярства є необхідною умовою для євроінтеграції України, а також виступає потужним інструментом отримання додаткового доходу вітчизняними суб'єктами ЗЕД при експорті насіння унікальних, зокрема, безнаркотичних конопель, у вигляді роялті.

Метою наукового дослідження є обґрунтувати теоретичні, методичні та практичні засади удосконалення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності за умов розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємств та реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Об'єктом дослідження є процеси комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності за умов реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Предметом дослідження є відносини, що виникають з питань комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в галузі коноплярства в умовах міжнародного та європейського співробітництва України.

Ключові слова: інтелектуальна власність, комерціалізація об'єктів, роялті, насіння та волокно конопель, гармонізація законодавства, європейська інтеграція.